

CO SŁYCHAĆ?

W sierpniu mija 80 lat od wybuchu I Wojny Światowej, która po 123 latach niewoli przyniosła nam niepodległość.

PTT NA LEGIONOWYCH SZLAKACH.

Karpaty Wschodnie w latach 1914-1915 były terenem zaciętych walk między Rosją a Austrią, u boku której walczyła II Brygada Legionów Polskich. Głównym terenem walk Legionów Polskich była dolina Bystrzycy Nadwórniańskiej. W październiku 1914 roku oddziały polskie zgrupowane były w miejscowości Königsfeld (Ust'corna), stamtąd miała iść ofensywa w kierunku Nadwórnej oddzielonej pasmem Gorganów. Legionom zlecono budowę drogi przez przełęcz Rogodze do Rafajłowej (początek prac - 16.X.1914). Drogę zbudowano w ciągu 53 godzin kładąc na niej tysiące ściętych drzew. Tą drogą przeszła nie tylko piechota, ale również tabory i armaty. Była to wyjątkowa operacja inżynieryjna. Drogę nazwano Drogą Legionów, a na przełęczy ustawiono krzyż. Legionista Adam Szania wyrył na nim bagnetem czterowiersz:

*Młodzieży polska, patrz na ten krzyż!
Legiony Polskie dźwignęły go wzwyż,
Przechodząc góry, doliny i zwały,
Dla Ciebie Polsko i dla Twej chwały!*

Oddziały polskie pod dowództwem płk. Józefa Hallera, a następnie kpt. Bolesława Roi utrzymywały się w Rafajłowej przez trzy zimowe miesiące, staczając potyczki, utarczki i bitwy z nieprzyjacielem i broniąc dostępu do przełęczy. Gros armii austriackiej cofnięto za przełęcz. Legionistom dokuczał głód, mróz i brak obuwia, ale był to wtedy kawałek autentycznej Polski - mówiono o "Rzeczpospolitej Rafajłowskiej".

Informator
Polskiego
Towarzystwa
Tatrzańskiego

Numer 8 (44)
SIERPIEŃ 1994

Adres Redakcji:

Barbara Morawska-Nowak
ul. Konarskiego 21/5
30-049 KRAKÓW

W nocy z 23/24 stycznia 1915 roku odpierając Rosjan stoczono bój o Rafajłową. Wkrótce z południa Droga Legionów i dol. Bystrzyca Nadwórzańskiej ruszyła ofensywa armii austriackiej i teatr wojenny opuścił te tereny.

Wracając po latach w Karpaty Wschodnie trafiono na dawne legionowe szlaki. W czasie pierwszej wyprawy w Gorgany w roku 1990 koledzy z Łodzi zobaczyli, że krzyż i tablica na przełęczy Legionów zachowane są w dobrym stanie, podobnie jak tablica ku czci poległych legionistów w Rafajłowej, a tamtejsza ludność otacza te miejsca opieką. Od miejscowych dowiedziano się, że po południowej stronie głównej grani karpackiej w dol. Płajskiej znajdował się cmentarz legionowy, po którym pewnie nie ma już śladu.

W 1993 roku Łodzianie podjęli próbę odnalezienia cmentarza. "Podążając dawną linią polskiej kolejki wąskotorowej, w odległości pół kilometra, na skraju lasu odnaleziono cmentarz, do którego nikt prawdopodobnie nie dotarł od dawna. Zarysy mogił były wyraźne, choć na mogiłach wyrosły drzewa. Na fragmentach zwalonego, popękanego krzyża odczytać można było tylko strzępy słów." (z informatora Oddziału)

Łodzianie postanowili ocalić cmentarz od całkowitego zapomnienia, uporządkować go, postawić nowy krzyż i umieścić tablicę pamiątkową. W tym celu należało zdobyć jakieś bardziej szczegółowe informacje o cmentarzu. Rozpoczęły się poszukiwania materiałów archiwalnych.

Wyruszyłam i ja na legionowe szlaki po archiwach i bibliotekach krakowskich. Niestety nie udało się znaleźć żadnych informacji. Istnieje dużo danych o cmentarzach Galicji Zachodniej, a ostatnio ukazał się reprint podstawowego na ten dzieła - Broch R, Hauptmann H: Die Westgalizische Heldengraber. Wien 1918. Zespół Akt Wojskowego Urzędu Opieki nad Grobami Wojennymi Okręgu Nr V w Krakowie dotyczy tylko Galicji Zachodniej. Ukazały się współczesne opracowania poświęcone cmentarzom wojennym jak np. "Cmentarze I wojny światowej w woj. kieleckim" Urszuli Oettingen. Niestety nic nie ma na temat cmentarzy Galicji Wschodniej.

Dol. Płajska już po I wojnie światowej znalazła się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i w związku z tym znajdujący się w niej cmentarz już wówczas był zapomniany. Nic o nim nie wspomina bardzo dobry i szczegółowy przewodnik historyczno-turystyczny po Gorganach i Czarnohorze pt. "Szlakiem II Brygady Legionów Polskich w Karpatach Wschodnich" Warszawa 1937, choć znajdujemy w nim szczegółowe opisy działań wojennych.

Ostatnia nadzieja to KRIEGSARCHIV WIEN, w którym powinny znaleźć się przynajmniej dane o wszystkich poległych oficerach armii austriackiej; a legiony wchodziły w jej skład.

A może żyją gdzieś jeszcze potomkowie legionistów II brygady, którzy mogliby jeszcze coś na ten temat powiedzieć?

Inicjatywa Oddziału Łódzkiego PTT znalazła zrozumienie i wsparcie finansowe łódzkich władz samorządowych. 12 sierpnia br wyrusza wyprawa, której jednym z głównych celów będzie uratowanie zapomnianego cmentarza legionowego.

XI Ogólnopolskie Spotkanie PTT w Karpaczu

Oddział PTT w Kaliszu organizuje XI Ogólnopolskie Spotkanie Oddziałów PPT w Karpaczu w dniach 10-12 września 1994 roku (sobota-niedziela-poniedziałek). Termin ten wynika z możliwości noclegowych; obiekt będzie do naszej dyspozycji dopiero w sobotę od godz. 16.00.

Program spotkania:

10 września 1994 (sobota)

- 16⁰⁰ - Recepcja uczestników spotkania w Karpaczu, willa "Storczyk", ul. Leśna 10 (dojście z centrum Karpacza wzdłuż potoku Łomniczki; ostatni dom przed lasem).
- 18⁰⁰ - Powitanie przybyłych uczestników, sprawy organizacyjne (świetlica).
- 19⁰⁰ - **Spotkanie dyskusyjne na temat GOT PTT** (tamże)
- 24⁰⁰ - Opracowanie i podjęcie uchwały na temat GOT PTT celem przedstawienia jej na zebraniu ZG PTT w Zwardoniu.

11 września 1994 (niedziela)

- 8⁰⁰ - Msza św. w miejscowym kościele.
- 10⁰⁰ - Wymarsz na trasę: Karpacz - Bierutowice - Polana - Mały Staw - Równia pod Śnieżką - Śnieżka (zn. niebieskie, ok. 3,5 godz. marszu, po drodze zwiedzenie kościółka Wang).
Powrót do Karpacza przez Biały Jar doliną Łomniczki (zn. niebieskie i czerwone, ok. 1,5 godz.)
- 18⁰⁰ - Spotkanie w świetlicy, odczyt p. Z.Kulika nt. przeszłości PTT na Dolnym Śląsku.
- 20⁰⁰ - Ognisko

12 września 1994 (poniedziałek)

- 8⁰⁰ - Zwiedzanie Karpacza, czas wolny, ew. krótkie wycieczki we własnym zakresie
- 12⁰⁰ - Zakończenie spotkania - pożegnanie uczestników.

UWAGA:

1. Koszt jednego noclegu w pokojach 2-4 osobowych wynosi 30.000.- zł za łóżko + jednorazowo 30.000.- zł za pościel. W przypadku korzystania w własnego śpiwora opłaty za pościel nie pobiera się. Opłata za nocleg będzie uiszczana na miejscu, zaraz po przyjeździe. Opłata klimatyczna wynosi 4.000.- zł za dobę.
2. W budynku znajduje się kuchnia turystyczna i jadalnia. Istnieje możliwość przygotowania posiłków we własnym zakresie.
3. Sklepy i restauracja w centrum Karpacza ok. 1/2 godz. marszu.
4. **Zgłoszenia pisemne uczestnictwa prosimy kierować na adres:**
Romuald Zaręba, ul. Toruńska 18/1, 62-800 Kalisz, tel. 724-68
najpóźniej do dnia 31 sierpnia 1994

Zachęcamy gorąco wszystkie Oddziały i wszystkich członków PTT do udziału w tym spotkaniu, a szczególnie tych, którym leży na sercu sprawa GOT PTT. Liczymy na konstruktywną dyskusję, która pomoże Komisji d/s GOT PTT w przedstawieniu tej sprawy zgodnie z wolą ogółu członków na posiedzeniu Zarządu Głównego PTT w Zwardoniu, które odbędzie się w dniach 30.09-2.10.1994 r.

Ze szpał Tygodnika Podhalańskiego

Chcąc dowiedzieć się co słyhać w Zakopanem i na Podhalu najlepiej wzięść do ręki **Tygodnik Podhalański**. Miałam okazję przejrzeć trzy ostatnie numery i dzielę się najnowszymi wiadomościami:

Burmistrzem Gminy Tatrzańskiej został senator **Franciszek Bachleđa Księdzuloř** reprezentujący koalicję wyborczą Skalne Podhale. Czytając wywiad z nim Marka Grocholskiego (TP 30/94) odnosi się wrażenie, że jest pełen energii, zdecydowania i śmiałych pomysłów, niektóre cieszą (wykorzystanie geotermii), inne są dyskusyjne (np. tunel pod Tatrami). Zapowiada współpracę z TPN.

W pierwszą niedzielę lipca w Przywarówce pod Babią Górą obchodzono XX Święto Pasterskie. Jak widać weszło już na Orawie do tradycji.

W tym roku mija 70 rocznica śmierci hrabiego Władysława Zamoyskiego. Z tej okazji seryjny artykuł Jerzego M. Roszkowskiego przypominający życie i zasługi wielkiego dobroczyńcy Tatr.

Nowa tragedia w Wielkiej Jaskinie Śnieżnej - zginął Przemysław R.- podjęta akcja ratunkowa należała do najtrudniejszych od 24 lat, ale nie miała szans na powodzenie.

Po kilku latach przerwy **Jan Komornicki** został wybrany nowym naczelnikiem GOPR. Nie podlega mu TOPR, który usamodzielniał się kilka lat temu.

Z zapowiadanego na 15 lipca br. I Kongresu Euroregionu Tatr wyszły przysłowiowe nici. Nasze wybory samorządowe poprzewracały do góry nogami rady i zarządy niektórych gmin wchodzących w skład Euroregionu, a to samo czeka Słowaków. Nim nowe władze tu i tam okrzepną i dojdą do porozumienia znów minie trochę czasu. Tymczasem zostało podpisane porozumienie o budowie nowego przejścia granicznego na Orawie przez gminę Lipnica Wielka.

W poniedziałek 25 lipca br otwarto po remoncie szlak na szczyt Giewontu. Przeprowadzono stabilizację kopuły szczytowej oraz wymianę łańcuchów i klamer; pomalowano krzyż. W kolejce do remontu czekają wejście na Szpiglasową Przełęcz od strony dol. 5-ciu stawów i ścieżka na Rysy, następnie Orla Perc.

31 lipca w Nowym Targu rozpoczynają się obchody 75-lecia Związku Podhalań.

Rabka-Zdrój ma 130 lat - jubileusz obchodzono 21 lipca br. Historię uzdrowiska opisuje w kolejnych numerach Tygodnika Jacek Kujawa.

Wokół Pamiętnika

Trwa skład komputerowy III tomu Pamiętnika PTT. W połowie września zamierzamy oddać tom do druku, pod warunkiem, że będzie na ten cel dostatecznie dużo pieniędzy. Do tego czasu przedłużamy termin przedpłat na Pamiętnik i gorąco wszystkich do nich zachęcamy.

Kontynuacja Pamiętników zależy od każdego z nas!